

แนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย Design Guidelines for Interior Common Space for Low-Income Housing

วรุฒน์ วีระศิลป์* และ จิระ อำนวยสิทธิ์*
Warut Veerasilp* and Chira Amnuaysit*

Received : September 29, 2021

Revised : March 2, 2022

Accepted : March 3, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย และเพื่อสร้างแนวทางในการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย โดยวิธีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ตำแหน่ง ขนาด และพฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายในบ้านของบ้านผู้มีรายได้น้อยทั้ง 2 รูปแบบ รูปแบบละ 4 กรณีศึกษา เพื่อนำมาออกแบบเป็นแปลนบ้านต้นแบบอย่างละ 4 แบบ และนำแปลนบ้านต้นแบบที่ได้จากการวิเคราะห์ มาให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งานของตัวเองมากที่สุด เพื่อสรุปหาแนวทางในการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย

จากการวิจัยพบว่า บ้านผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพภายในบ้านเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 พื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) เป็นรูปแบบของบ้านอยู่อาศัย ที่มีพฤติกรรมการใช้งานร่วมกันระหว่างการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพภายในบ้าน โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านในการประกอบอาชีพของตัวเอง ร่วมกับฟังก์ชันอื่นๆ ในเวลาที่ต่างกัน โดยจะมีพื้นที่สำหรับจัดวางอุปกรณ์หรือเครื่องจักรที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพภายในบ้าน จะมีการใช้พื้นที่ส่วนพักอาศัยกับพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพร่วมกัน หรือซ้อนทับกันในบางเวลา ซึ่งบริเวณที่มีการใช้พื้นที่ร่วมกันหรือซ้อนทับกันนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณส่วนตรงกลางภายในบ้าน ลักษณะการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านส่วนใหญ่จะจัดแบบอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านจะชิดฝาผนังบ้านทั้งสองด้าน โดยเว้นพื้นที่ว่างตรงกลางบ้านเพื่อใช้เป็นพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานได้ตามพฤติกรรมของผู้ใช้ รูปแบบที่ 2 พื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) เป็นรูปแบบของบ้านอยู่อาศัย ที่มีพฤติกรรมการใช้งานร่วมกันระหว่างการอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพค้าขายภายในบ้าน โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านในการประกอบอาชีพค้าขาย ร่วมกับฟังก์ชันอื่นๆ โดยจะมีพื้นที่สำหรับจัดวางชั้นขายของ หรือโต๊ะขายอาหารภายในบ้าน ซึ่งพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านจะมีการใช้พื้นที่ส่วนพักอาศัย กับพื้นที่ส่วนค้าขาย ค่อนข้างแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่วัสดุจะอยู่บริเวณส่วนด้านหน้าของตัวบ้าน เพื่อเป็นการโชว์สินค้าและให้ผู้ที่เดินทางผ่านไปมา สามารถสังเกต

* อาจารย์ประจำ ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

* Department of Interior Architecture, Faculty of Architecture, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani 12110, Thailand

Corresponding author E-mail: warut_v@rmutt.ac.th

เห็นได้อย่างชัดเจน และลักษณะการจัดวางเฟอร์นิเจอร์พื้นที่พักอาศัยภายในบ้านจะเป็นการจัดวางแบบตายตัว แต่เฟอร์นิเจอร์ในพื้นที่ส่วนร้านค้าสามารถปรับเปลี่ยนขยับได้ตามความต้องการของผู้ใช้

Abstract

The purpose of this study was to study the behavior of using common areas in the home for low-income houses. To analyze the behavior of using common areas in the house for low-income houses and to create guidelines for designing common areas in the home for low-income houses. Collecting data, analyzed, location, size and space utilization behavior of both low-income houses, 4 case studies each, in order to design 4 model house plans each. obtained from analysis Let a group of low-income people choose the model that best suits their usage behavior. To summarize, it is a guideline for designing common areas in the house for low-income houses.

From the research, it was found that most of the low-income households will make a living in the house to generate income for their family. Can be divided into two types. Type 1, the common area of low-income houses, like a workshop is a model of a residential house. that have shared behaviors between living and working in the home by using the common areas in the house for their own occupation together with other functions at different times There will be an area for placing equipment or machinery that is required for occupation in the home. Residential and occupational areas are shared or overlapped from time to time. in which the area is shared or overlapped Most are located in the middle of the house. The arrangement of furniture in the home is mostly arranged in the form of equipment used in occupation. And the furniture in the house will be close to the wall of the house on both sides. By leaving an empty area in the middle of the house to be used as an area that can be modified according to usage behavior. Type 2, the common area of a low-income house, like a shop style is a model of a residential house. with behaviors of sharing between living and occupation in the home trade by using the common areas in the house for trading careers Together with other functions, there will be space for placing a shelf or dining table in the house. In which the common area in the house will use the residential area and the retail area. quite clearly separated from each other. Most of the shops are located in the front of the house. In order to show the product and allow people passing by to be able to see clearly. And the arrangement of furniture in the living area of the house is a fixed arrangement. But the furniture in the shop area can be adjusted. according to usage behavior.

คำสำคัญ: พื้นที่ส่วนกลาง รายได้น้อย บ้าน

Keywords: Common space, low-income, housing

บทนำ

จากสถิติกระทรวงการคลัง ปี 2564 ผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทย มีจำนวนมากถึง 13.8 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดของประเทศไทย โดยผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าเกณฑ์ที่มีมาตรฐานกำหนดไว้ บ้านเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยในประเทศไทย เนื่องจากพบว่ายังมีผู้มีรายได้น้อยอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัย โครงการบ้านเอื้ออาทร คือ หนึ่งในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในประเทศไทยที่รัฐบาลจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ให้ได้มีบ้านเป็นของตนเอง และพัฒนาผู้อยู่อาศัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งภายในโครงการมีรูปแบบของที่อยู่อาศัยอยู่หลายประเภท ทั้งรูปแบบบ้านเดี่ยว บ้านแถว และแบบอาคารชุด อีกทั้งยังมีโครงการอยู่ทั่วประเทศ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่เมื่อผู้มีรายได้น้อยได้ย้ายเข้าไปอยู่อาศัยจริง พบว่าการออกแบบลักษณะการใช้งานของพื้นที่ภายในบ้านไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานจริงของผู้อยู่อาศัยที่เป็นผู้มีรายได้น้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่บริเวณส่วนกลางของบ้านที่มีลักษณะการใช้พื้นที่ที่หลายหลายรูปแบบตามพฤติกรรมของเจ้าของบ้าน เช่น เป็นพื้นที่สำหรับรับแขก เป็นพื้นที่สำหรับทำงาน เป็นพื้นที่สำหรับรับประทานอาหาร เป็นพื้นที่สำหรับขายของ เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย และสร้างแนวทางในการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย โดยศึกษาเฉพาะรูปแบบอาคารแบบบ้านแถว 2 ชั้น เพราะเป็นรูปแบบที่มีความนิยมค่อนข้างสูง ในกลุ่มของผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดในแนวราบ เพื่อนำเสนอรูปแบบการใช้งาน และขนาดของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย โดยการศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายในบ้าน โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณส่วนกลางภายในบ้าน รูปแบบ และความต้องการในเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ส่วนกลางกับพฤติกรรมการใช้งานของพื้นที่ภายในบ้านของผู้มีรายได้น้อย ที่ส่งผลถึงแนวทางการออกแบบพื้นที่ภายในบ้าน รูปแบบและการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้าน ลักษณะของการทำงาน เพื่อนำมาสร้างแปลนต้นแบบของพื้นที่ส่วนกลางภายใน รูปแบบใหม่ ที่มีการใช้งานที่เหมาะสมสำหรับพฤติกรรมการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านของผู้มีรายได้น้อย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย รูปแบบอาคารบ้านแถว 2 ชั้น
2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและสร้างแนวทางการออกแบบการใช้งานพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้เป็นการต่อยอดมาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการจัดพื้นที่ภายในบ้านมั่นคง สำหรับผู้ประกอบอาชีพภายในบ้าน กรณีศึกษา ชุมชนศิริรินทร์และเพื่อน (วรุตน์ วีระศิลป์, 2555) โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคงซึ่งประกอบด้วยเรื่องของหลักการสำคัญความเป็นมา หลักแนวคิดของการจัดวางผังและการออกแบบบ้านเอื้ออาทร รูปแบบของการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารสำหรับที่อยู่อาศัยภายในโครงการที่รัฐบาลจัดสร้างให้หรือพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยเป็นการสร้างที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยได้เช่าหรือซื้ออาศัยอยู่ มีการผ่อนส่ง/เช่าซื้อระยะยาวเพื่อเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง เป็นการปรับปรุงแบบชุมชนเดิมให้เกิดระบบมีผังและโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดีขึ้น โดยอาจมีการปรับรื้อย้ายบ้านบางส่วนและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น ซึ่งชุมชนจะมีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและเกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเองได้อย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยทั่วไปสภาพชุมชนจะดีขึ้น โครงการบ้านมั่นคง เป็นโครงการสำหรับคนจนในชุมชนแออัดที่ต้องการจะมีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง ไม่ต้องถูกโยกย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งแนวทางที่สำคัญอย่างหนึ่งของโครงการบ้านมั่นคงคือ การดำเนินงานโดยใช้การทำงานของชุมชนเป็นแกนและมีวิธีการทำงานโดยมีหลายหน่วยงาน หลายฝ่ายในระดับเมืองร่วมกันทำงาน และมีการวางแผนร่วมกัน โดยการแก้ไขปัญหาทั้งเมืองแทนการแก้ปัญหาที่ละชุมชนมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายสู่เครือข่ายจากชุมชนสู่ชุมชน และจากเมืองสู่เมือง มีการช่วยเหลือ สนับสนุน เชื่อมโยง เรียนรู้ซึ่งกันและกันจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจนได้ทั่วประเทศ (รายงานโครงการวิจัยการประเมินผลโครงการบ้านมั่นคง เรื่อง คนจนเมือง การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และทัศนคติที่มีต่อตนเองและสังคม, 2562) สำหรับคนจนในเมืองใหญ่นั้น พวกเขาที่ฝันที่อยากจะมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเองอยากมีอาชีพการงานที่มั่นคง แต่ด้วยวิถีชีวิตที่ไม่เคยมีความมั่นคง รายได้และอาชีพที่ไม่แน่นอน บ้านที่อยู่อาศัยที่ไม่รู้จะต้องย้ายออกไปไหน กลายเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับคนจนในเมืองใหญ่ ความไม่มั่นคงของชีวิต ต้องทำอย่างไรเราจึงจะสามารถมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเองและต้องทำอย่างไรเราจึงจะสามารถอยู่ได้และพึ่งพาอาศัยตัวเองได้อย่างมั่นคง (คู่มือบ้านมั่นคงฉบับชาวบ้าน, 2562)

แนวความคิดการออกแบบและวางแผนกับกระบวนการทางพฤติกรรม การศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมมนุษย์ย่อมเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมกายภาพ และสภาพแวดล้อมกายภาพมีส่วนในการส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานออกแบบและวางแผน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสภาพแวดล้อมกายภาพจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพฤติกรรมมนุษย์ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ ความพึงพอใจทางกายภาพของสภาพแวดล้อมกับที่อยู่อาศัยตลอดจนถึงส่งผลต่อความพึงพอใจในที่อยู่อาศัย พฤติกรรมการอยู่อาศัยและความต้องการทางกายภาพ การออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเป็นการกำหนดขนาดและระยะห่างต่างๆ ของสิ่งที่อยู่อาศัยขนาดและระยะห่างนั้นนอกจากจะมีความสัมพันธ์กันทางกายภาพหรือตามความจำเป็นทางโครงสร้างแล้วจะต้องสัมพันธ์กับความสะดวกสบายในการใช้สอยของมนุษย์ ด้วยสภาพแวดล้อมทางมิติยังเกี่ยวข้องกับขนาดของอณาเขตครอบครองและที่เว้นว่างส่วนบุคคลอีกด้วย เพื่อการคงไว้ซึ่งภาวะเป็นส่วนตัวของบุคคลหรือกลุ่มการออกแบบอาจมีส่วนช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อม ที่ตอบสนองการรู้สึกของอวัยวะและระบบประสาทสัมผัสได้ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้สึกทางทัศนากการ (วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, 2525, น. 26-28)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง “บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อย” หมายความว่า อาคารในโครงการซึ่งก่อสร้างต่อเนื่องกันเป็นแถวยาวตั้งแต่สองคูหาขึ้นไป มีผนังแบ่งอาคารเป็นคูหา มีระยะร่นด้านหน้าและมีที่ว่างด้านหลังระหว่างรั้วหรือแนวเขตที่ดินกับผนังริมนอกของอาคารแต่ละคูหา และมีความสูงไม่เกินสามชั้น ลักษณะของอาคาร บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยแต่ละคูหาต้องมีความกว้างโดยวัดระยะตั้งฉากจากแนวศูนย์กลางของเสาหรือผนังด้านหนึ่งไปยังแนวศูนย์กลางของเสาหรือผนังอีกด้านหนึ่งไม่น้อยกว่า 3 เมตร มีความลึกของอาคารโดยวัดระยะตั้งฉากกับแนวผนังริมในด้านหน้าชั้นล่างไม่เกิน 15 เมตร ทั้งนี้ต้องมีพื้นที่ชั้นล่างแต่ละคูหาไม่น้อยกว่า 18 ตารางเมตร และต้องมีประตูให้คนเข้าออกได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ในกรณีที่บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยแต่ละคูหามีความกว้างโดยวัดระยะตั้งฉากจากแนวศูนย์กลางของเสาหรือผนังด้านหนึ่งไปยังแนวศูนย์กลางของเสาหรือผนังอีกด้านหนึ่งไม่น้อยกว่า 4 เมตรให้มีความลึกของอาคารโดย

วัดระยะตั้งฉากกับแนวผนังริมในด้านหน้าชั้นล่างไม่เกิน 24 เมตร ทั้งนี้ต้องมีพื้นที่ชั้นล่างแต่ละคูหาไม่น้อยกว่า 18 ตารางเมตร โดยส่วนที่มีความลึกของอาคารเกิน 16 เมตร ต้องจัดให้มีที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมขึ้นบริเวณหนึ่งที่ระยะระหว่าง 12 ถึง 16 เมตรและให้มีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 10 ใน 100 ส่วนของพื้นที่ชั้นล่างของอาคารนั้น บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยจะสร้างต่อเนื่องกันได้ไม่เกินสิบห้าคูหา และมีความยาวของอาคารแถวหนึ่งๆ รวมกันไม่เกิน 45 เมตร โดยวัดระหว่างจุดศูนย์กลางของเสาหรือผนังแรกถึงจุดศูนย์กลางของเสาหรือผนังสุดท้าย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของเดียวกันและใช้โครงสร้างเดียวกันหรือแยกกันก็ตาม

พื้นที่ภายในอาคารอยู่อาศัยรวมสำหรับผู้มีรายได้น้อยต้องมีพื้นที่ภายในแต่ละหน่วยที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัยสำหรับแต่ละครอบครัวไม่น้อยกว่า 15 ตารางเมตร ห้องนอนในอาคารที่อยู่ในโครงการต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 ตารางเมตร ช่องทางเดินในอาคารที่อยู่ในโครงการต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร ช่องทางเดินในอาคารอยู่อาศัยรวมสำหรับผู้มีรายได้น้อยต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ความสูงของห้องที่ใช้สำหรับพักอาศัยภายในอาคารที่อยู่ในโครงการให้มีระยะตั้ง ไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร โดยวัดจากพื้นถึงใต้ท้องพื้น กรณีที่มีฝ้าเพดานระยะตั้งดังกล่าว ให้วัดจากพื้นถึงใต้ฝ้าเพดาน

ที่ว่างภายนอกอาคาร บ้านเดี่ยวสำหรับผู้มีรายได้น้อยต้องมีที่ว่างด้านหลังอาคารระหว่างรั้วหรือแนวเขตที่ดินกับผนังริมนอกของอาคารกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยต้องมีที่ว่างด้านหลังอาคารระหว่างรั้วหรือแนวเขต ที่ติดกับผนังริมนอกของอาคารกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร เว้นแต่บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ไม่มีรั้วด้านหลังอาคารและใช้ที่ว่างด้านหลังอาคารร่วมกับบ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยอีกแถวหนึ่งให้มีที่ว่างด้านหลังอาคารรวมกันไม่น้อยกว่า 1 เมตร บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่สร้างติดต่อกันถึงสิบห้าคูหาหรือมีความยาวรวมกันถึง 45 เมตร ต้องมีที่ว่างระหว่างแถวด้านข้างของบ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยนั้นกว้างไม่น้อยกว่า 2.50 เมตร เป็นช่องตลอดความลึกของบ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อย บ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่สร้างติดต่อกันไม่ถึงสิบห้าคูหา หรือมีความยาวรวมกันไม่ถึง 45 เมตร แต่มีที่ว่างระหว่างแถวด้านข้างของบ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อยนั้นกว้างน้อยกว่า 2.50 เมตร ไม่ให้ถือว่าเป็นที่ว่างระหว่างแถวด้านข้างของบ้านแถวสำหรับผู้มีรายได้น้อย แต่ให้ถือว่าเป็นที่ว่างสำหรับผู้มีรายได้น้อยนั้นสร้างต่อเนื่องเป็นแถวเดียวกัน โดยทั้งหมดมีทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กับสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เมือง ชุมชน อาคาร ถนน เครื่องเรือน หรือภาชนะ สภาพแวดล้อมทางแสงสว่าง อุณหภูมิ เสียงที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันมนุษย์นั้นไม่สามารถอยู่ตัวคนเดียวได้ เพราะมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เป็นความสัมพันธ์ รูปแบบกลุ่ม องค์กร สังคม สถาบัน ตามโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ทางสังคม นอกจากนี้ มนุษย์ยังต้องมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่เป็นนามธรรม อันได้แก่ ข่าวสาร ความรู้ คุณค่าที่ยึดถือสืบทอดทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน ความคิดและทัศนคติต่างๆ ทั้งของผู้อื่นและของตัวเอง โดยเป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนดไว้ ซึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์มักเกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นตามเวลา โดยกิจกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตาม วัน สัปดาห์ เดือน ปี แต่มนุษย์มีความสามารถในการจัดสรรเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมประจำวัน ซึ่งสิ่งที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นส่วนประกอบทางสังคมและสภาวะที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพกายภาพกับมนุษย์ โดยส่วนประกอบเหล่านี้มีส่วนในการควบคุมสภาพทางกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ โดยอาจจะเป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนต่อการเกิดพฤติกรรมและกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์

2. สภาวะที่มีผลต่อความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และความพอใจในที่อยู่อาศัย นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีสิ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในเรื่องที่อยู่อาศัย โดยเบคเกอร์ (Becker, 1977) ได้ศึกษาไว้ว่าสิ่งที่ส่งผลเหล่านี้ ได้แก่ ความคาดหวังเรื่องที่อยู่อาศัยในอนาคต และประสบการณ์ของที่อยู่อาศัยในอดีตกับข้อจำกัดตามเงื่อนไขของสถานการณ์ของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ซึ่งประสบการณ์ของผู้อยู่อาศัยในอดีตก่อให้เกิดปัจจัย 3 ประการ คือ กลไกการแก้ไขปัญหาส่วนบุคคล เงื่อนไขสภาพการณ์และภาพพจน์ของบ้านในอุดมคติ โดยปัจจัยทั้ง 3 เกิดขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์อยู่อาศัยในอดีตทั้งในส่วนที่เป็นทางกายภาพ เช่น ที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัย กายภาพของชุมชน และส่วนที่ไม่ใช่ทางกายภาพ เช่น ราคาของที่อยู่อาศัย สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว โดยผู้อยู่อาศัยจะนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้เพื่อประเมินเรื่องที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของตนเอง ซึ่งเบคเกอร์อธิบายไว้ว่า ผู้อยู่อาศัยจะมีความพึงพอใจเรื่องที่อยู่อาศัยในปัจจุบันได้ แม้ว่าสภาพที่อยู่อาศัยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะไม่ตรงกับที่อยู่อาศัยในอุดมคติก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากว่าประสบการณ์ในอดีตในส่วนที่เป็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ที่ตั้ง กายภาพชุมชน กายภาพของหน่วยพักอาศัย ล้วนส่งอิทธิพลต่อการประเมินที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

3. การวางแผนและการออกแบบกับกระบวนการทางพฤติกรรม กิจกรรมมนุษย์ย่อมเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีส่วนในการเป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการวางแผนและการออกแบบ ซึ่งจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จึงเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมของมนุษย์ ด้วยเป้าหมายของการวางแผนและการออกแบบ ร่วมกับกระบวนการหลักด้านพฤติกรรม การก่อให้เกิดการสื่อความหมายในทางสัญลักษณ์ การก่อให้เกิดความสุนทรีย์ภาพของรูปทรง และการก่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการหลักในหน้าที่ใช้สอย

4. การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบผังพื้นและการออกแบบสภาพแวดล้อมวิธีการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบผังพื้นเป็นวิธีการเพื่อใช้พัฒนาแนวความคิดในการจัดการเชิงพื้นที่ ในกระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม ในแต่ละผังพื้นจะบ่งบอกถึงจุดมุ่งหมายของการใช้อาคาร และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในอาคารนั้นๆ โดยที่สถาปนิกจะเป็นผู้เปรียบเทียบอย่างคร่าวๆ ของการวางผังอาคารในอาคารประเภทเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องความต้องการเชิงพื้นที่และทดสอบปัจจัยที่เป็นประโยชน์ของแผนผังเพื่อการปรับปรุงหรือดัดแปลงอาคาร ผู้ใช้เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งของอาคาร คือเป็นการจัดการเชิงพื้นที่ของกิจกรรมทางสังคม การออกแบบอาคารต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตัวของผู้อาคาร จุดประสงค์ของอาคาร การคาดหวังจากการใช้อาคาร กิจกรรมในอาคารและโครงสร้างขององค์กร พื้นฐานที่น่าจะจำเป็นในการพิจารณาเพื่อการออกแบบ คือความต้องการของผู้ใช้

จากการศึกษาถึงวิธีการดำเนินการของการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผังพื้นของศูนย์สุขภาพของเนเธอร์แลนด์ (Comparative Floorplan-Analysis as a means to develop design guidelines,n.d.) มีดังนี้ Herbert. (1985. P 153-179)

- 1) แบบสอบถามและการสังเกต ทั้งทางสังคม และใช้เทคนิคการวัดในหลายๆ มิติ
- 2) ใช้การสัมภาษณ์ ผู้ที่มีส่วนร่วม 1-2 คน และสังเกตการณ์ภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับความคิดและสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรม จากแผนผังของอาคารตามหน้าที่ใช้สอย
- 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผังพื้นทั้งหมด เพื่อทดสอบกับมาตรฐานและผังพื้นที่ตามที่เป็นจริง และเพื่อค้นหาความเหมือน และความแตกต่างกันของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ได้แก่ การจัดพื้นที่ การเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่ และประเภทของการจัดพื้นที่ส่วนรวม

- 4) พัฒนาการของการแบ่งระดับการบริหารในองค์กรของศูนย์สุขภาพ และการจัดคุณลักษณะเชิงพื้นที่
  - 5) การพัฒนาเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ต่อประเภทอาคารสำหรับใช้วิจัยต่อไป
  - 6) หารายละเอียดจากกรณีศึกษาของศูนย์ที่ถูกเลือกมา ซึ่งเป็นการจัดระเบียบของการทำงาน และงานจะตอบวัตถุประสงค์ในการวางผังอาคารได้หรือไม่ ซึ่งวัตถุประสงค์นี้สัมพันธ์กับแผนผังอาคาร ขนาดพื้นที่ เป็นต้น
  - 7) การแจกแบบสอบถามให้กับเจ้าหน้าที่และคนใช้ ทั้งที่มาจากศูนย์สุขภาพอื่นๆ ด้วยคำถามของเจ้าหน้าที่ จะเกี่ยวกับขนาดของพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เหล่านี้ คนใช้จะถูกถามเกี่ยวกับสิ่งที่ช่วยเหลือในการเข้าถึงอาคาร เช่น การหาทางในอาคาร ความเป็นส่วนตัว ความน่าเชื่อถือ และความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวอาคารทั้งหมด
- ดังนั้นแนวคิดและแนวทางในการออกแบบสรุปได้ว่า ผังพื้นที่ไม่สามารถจะให้รายละเอียดของอาคารได้ทั้งหมด คือ ไม่สามารถบอกถึงวัสดุที่ใช้สีการทำพื้นผิวและระบบต่างๆ แต่สิ่งที่ทำให้การวิเคราะห์ผังพื้นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ นอกจากนี้ผังพื้นที่ยังสามารถบอกถึงสิ่งที่ถาวรของอาคารได้ดี เช่น ผังกริด โครงสร้าง และแสดงถึงความเป็นไปทางสังคมของผู้ใช้อาคาร ตลอดจนการเป็นที่อยู่และก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผังพื้นที่เพื่อที่จะค้นหาความเหมือน และความแตกต่างที่จะบอกถึงหน้าที่ใช้สอยหรือกิจกรรมภายในอาคารแบบหนึ่งกับอีกแบบหนึ่ง ในผังพื้นที่แต่ละสถานที่ที่แตกต่างกัน แต่มีประโยชน์ใช้สอยเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดซึ่งสามารถนำมาใช้อธิบายถึงความต้องการพื้นที่ที่แตกต่างกันได้ โดยได้ทำการศึกษาในสิ่งเหล่านี้คือขนาดและความสัมพันธ์ของพื้นที่ ความสัมพันธ์ของแต่ละพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกลุ่มของพื้นที่ และพื้นที่ที่เข้าร่วมกันในความต่างกันของขนาดของพื้นที่ในแต่ละผังพื้นที่ที่มีประโยชน์ใช้สอยเดียวกันในระหว่างการจัดระเบียบผังพื้นที่ จำเป็นจะต้องพิจารณาในเรื่องของขนาดที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสามารถนำมาใช้อธิบายถึงความต้องการของการใช้สอยพื้นที่ที่แตกต่างกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ในการจัดบริเวณที่แบ่งเป็นแผนกไว้ กิจกรรมอย่างเดียวกันในแต่ละสถานที่ แต่การกำหนดองค์ประกอบของพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น เป็นห้องหรือผังแบบหนึ่งจัดเป็นหนึ่งห้อง ผังของอีกแบบจัดเป็นสองห้องหรือมากกว่านั้น ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้จะแตกต่างกันไปความหมายและวัตถุประสงค์ของแต่ละสถานที่ อีกวิธีการหนึ่งในการวิเคราะห์คือ การใช้แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างห้องที่ถูกแยกออกจากกัน การเชื่อมต่อกันระหว่างห้องโดยตรง แสดงให้เห็นโดยใช้เส้นเชื่อมโยงระหว่างกันตามแผนผังพฤติกรรมของผู้ใช้ แนวคิดในการจัดกลุ่มของพื้นที่ที่อ้างอิงกัน การเชื่อมโยงกันระหว่างแผนก หรือแต่ละห้องและกลุ่มทางสังคม ซึ่งกำหนดไว้ตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือแนวความคิดในการจัดการเชิงพื้นที่ Cammock (1975) แสดงให้เห็นถึงการกำหนดกลุ่มของพื้นที่ที่แตกต่างกันสามส่วนศูนย์สุขภาพ ส่วนแรกคือส่วนสาธารณะ ซึ่งจะหมายถึงบริเวณที่การจำกัดไว้ให้สำหรับผู้ป่วยระหว่างรอพบแพทย์ มีการกำหนดของเขตโดยการจำกัดเก้าอี้ไว้ให้มีนิตยสาร หนังสือพิมพ์ หรือที่เขียนบุหรื ส่วนที่สองคือส่วนของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะจะมีทางเข้าที่แยกต่างหากจากทางเข้าของผู้ป่วยทั่วไปและส่วนสุดท้ายคือส่วนที่ต้องมีการติดต่อระหว่างผู้ป่วยและเจ้าหน้าที่ หรือที่เรียกว่า บริเวณที่เชื่อมต่อกัน เช่น ห้องตรวจ ห้องให้คำปรึกษา พื้นที่ที่เข้าร่วมกันในแต่ละผังพื้นที่จะสามารถจำแนกได้ถึงการกำหนดพื้นที่ที่เข้าร่วมกัน ไม่ว่าจะใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันใช้พื้นที่ของเจ้าหน้าที่ร่วมกันหรือใช้พื้นที่ร่วมกันของบริเวณที่เชื่อมต่อกัน การวิเคราะห์เปรียบเทียบผังพื้นที่ เป็นการเชื่อมโยงการประเมินค่า เข้ากับการครอบครองอาจทำให้เกิดความชัดเจนแนวความคิดในการจัดการเชิงพื้นที่ ซึ่งการวิเคราะห์เปรียบเทียบสามารถนำมาปรับใช้ได้หลายทางคือเปรียบเทียบกันในแง่ของจำนวนผู้ครอบครองทางกายภาพในแต่ละผังพื้นที่มีหน้าที่ใช้สอยเหมือนกัน สามารถนำไปใช้เปรียบเทียบระหว่างอาคารที่มีหน้าที่ใช้สอยที่แตกต่างกันได้ สามารถทำให้การเปรียบเทียบอยู่ในข้อกำหนดที่สอดคล้อง

กันได้ การสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงผังพื้นที่ไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานต่างๆ ภายนอกเพื่อใช้เป็นแนวทางเกณฑ์ ข้อเสนอแนะ องค์ประกอบทางแนวความคิดและการพัฒนา การวิเคราะห์เปรียบเทียบผังพื้นที่เป็นวิธีการศึกษาที่เน้นความสนใจไปที่ผังพื้นที่ ซึ่งเป็นกรณีทางกายภาพ ส่วนวิธีการศึกษาที่เน้นความสนใจทางด้านความต้องการ และความพึงพอใจของผู้ใช้

การศึกษารูปแบบระเบียบวิธีการวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการหาคำตอบของงานวิจัย การศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับวิธีการเชิงพื้นที่ มีวิธีการดังนี้

จากการศึกษาวิธีการดำเนินงานของการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบผังพื้นที่ของศูนย์สุขภาพประเทศ เนเธอร์แลนด์ โดยวิธีการเชิงพื้นที่เป็นวิธีการหาคำตอบองค์ประกอบของพื้นที่ภายในอาคารหรือสถานที่ เพื่อเป็นการนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ หากความสัมพันธ์ของพื้นที่ที่ได้จากการศึกษากรณีศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการเฉพาะของการออกแบบทางสถาปัตยกรรม ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเชิงพื้นที่ 2 วิธีการ คือ วิธีการประเมินอาคารภายหลังการเข้าครอบครองพื้นที่ และวิธีการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบผังพื้นที่ การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์โดยใช้การเปรียบเทียบผังพื้นที่ ซึ่งรูปแบบในการวิเคราะห์ เป็นวิธีการเพื่อใช้สำหรับพัฒนาแนวความคิดในการจัดการเชิงพื้นที่ของกระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม โดยในแต่ละผังพื้นที่จะบ่งบอกถึงจุดมุ่งหมาย พฤติกรรมการใช้อาคาร และรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้อาคารนั้นๆ โดยที่สถาปนิกจะเป็นผู้วิเคราะห์และเปรียบเทียบอย่างคร่าวๆ ถึงลักษณะการวางผังของอาคารในอาคารประเภทเดียวกัน เพื่อช่วยให้สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องของความต้องการเชิงพื้นที่ และทดสอบปัจจัยที่เป็นประโยชน์ของตัวแผนผัง เพื่อการตัดแปลงหรือปรับปรุงตัวอาคาร ซึ่งผู้ใช้เป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งของอาคาร คือ ในการออกแบบอาคารต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตัวของผู้อยู่อาศัย จุดประสงค์ของอาคาร ความคาดหวังจากการใช้อาคาร การจัดการเชิงพื้นที่ของกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมภายในอาคารและลักษณะโครงสร้างขององค์กร ซึ่งพื้นฐานที่จำเป็นในการพิจารณาสำหรับการออกแบบ คือ ความต้องการของผู้ใช้งาน

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของงานวิจัยจากเอกสาร บทความ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- 3) ศึกษารายละเอียดแปลนของบ้านผู้มีรายได้น้อย สำรวจการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้าน และพื้นที่ส่วนอื่นๆ โดยการถ่ายภาพ และเขียนแปลนเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านทั้งหมด
- 4) นำผลที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้นมาพิจารณาวางแผน เพื่อทำการศึกษาในการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลเพื่อสร้างแนวทางในการออกแบบ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแปลนเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านที่ได้จากการลงพื้นที่ มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาขนาดในการใช้พื้นที่ พฤติกรรมในการใช้งาน และรูปแบบของการใช้พื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมภายในบ้าน

- 2) นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ทำการปรึกษา และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการวางผัง และทำการออกแบบแปลนบ้านต้นแบบ เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ และเพื่อให้ได้มุมมองจากผู้อยู่อาศัย
- 4) นำแปลนต้นแบบที่ได้คะแนนความพึงพอใจมากที่สุด มาวิเคราะห์ รูปแบบ และพฤติกรรมการใช้งาน เพื่อนำมาสร้างแบบจำลอง 3 มิติ
- 5) สรุปผลการศึกษาแนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อย

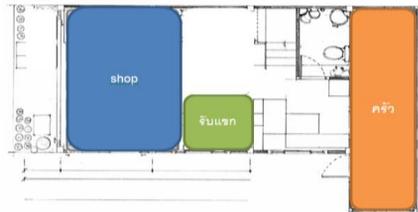
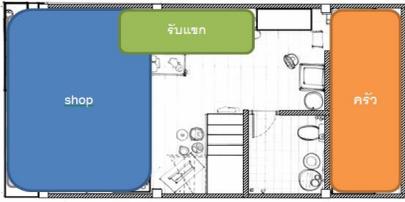
การเก็บข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย โดยหลักเกณฑ์คือเป็นโครงการบ้านมั่นคงในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นองค์กรหลักในการทำโครงการบ้านมั่นคง และผู้อยู่อาศัยมีปัญหาที่เกิดขึ้นหลังการใช้งานจริง ที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งาน โดยที่นี้จะเรียกว่าบ้านผู้มีรายได้น้อย มีจำนวนทั้งหมด 8 หลัง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจในเรื่องของลักษณะทางกายภาพ ขนาดพื้นที่ และการใช้งานของพื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อย ตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเก็บข้อมูลจากบ้านผู้มีรายได้น้อยจำนวน 8 หลัง

กรณีศึกษา	ลักษณะกายภาพ	แปลนบ้าน	พื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในบ้าน
กรณีที่ 1 อาชีพทำ เครื่องหนัง	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 4.8 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 2 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 2 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 3 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 9 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 28 ตร.ม
กรณีที่ 2 อาชีพทำ เครื่องหนัง	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 4.8 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 6 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 5 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 3 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 7 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 19 ตร.ม
กรณีที่ 3 อาชีพเย็บผ้า	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 8 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 8 ตร.ม ส่วนครัว 6 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 21 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 5 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 4 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 29 ตร.ม

ตารางที่ 1 แสดงการเก็บข้อมูลจากบ้านผู้มีรายได้น้อยจำนวน 8 หลัง (ต่อ)

กรณีศึกษา	ลักษณะกายภาพ	แปลนบ้าน	พื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในบ้าน
กรณีศึกษาที่ 4 อาชีพเย็บผ้า	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 4 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 5 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 10 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 1 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 4 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 12 ตร.ม
กรณีศึกษาที่ 5 อาชีพค้าขาย	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 5 ม. ลึก 8.80 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 14 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 7.5 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 3 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 14 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 18.5 ตร.ม
กรณีศึกษาที่ 6 อาชีพค้าขาย	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 4 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 7 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 5 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 2 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 6 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 13 ตร.ม
กรณีศึกษาที่ 7 อาชีพขาย อาหาร ซูชิ	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 4.8 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 4 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 8 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 3 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 3 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 22 ตร.ม
กรณีศึกษาที่ 8 อาชีพขาย อาหารอีสาน	บ้านแถว 2 ชั้น หน้ากว้าง 4.8 ม. ลึก 7 ม.		ห้องน้ำ 4 ตร.ม ส่วนครัว 13 ตร.ม ส่วนอื่น ๆ 4 ตร.ม ส่วนต้อนรับและพักผ่อน 3 ตร.ม ส่วนประกอบอาชีพ 3 ตร.ม พื้นที่ทางเดิน 21 ตร.ม

สรุปผลจากตารางที่ 1 พบว่าเป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาชีพมีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 15 ตารางเมตร ส่วนพื้นที่ที่เหลือจะเป็นพื้นที่ทั่วไป ได้แก่ ห้องน้ำ เฉลี่ยประมาณ 4.5 ตารางเมตร ห้องครัว เฉลี่ยประมาณ 7 ตารางเมตร ส่วนต้อนรับและพักผ่อน เฉลี่ยประมาณ 3 ตารางเมตร ส่วนอื่น ๆ (เช่น เก็บของ, ซักล้าง, ทานอาหาร, แต่งตัว, ทำงาน) เฉลี่ยประมาณ 8 ตารางเมตร และพื้นที่ทางเดิน เฉลี่ยประมาณ 20 ตารางเมตร

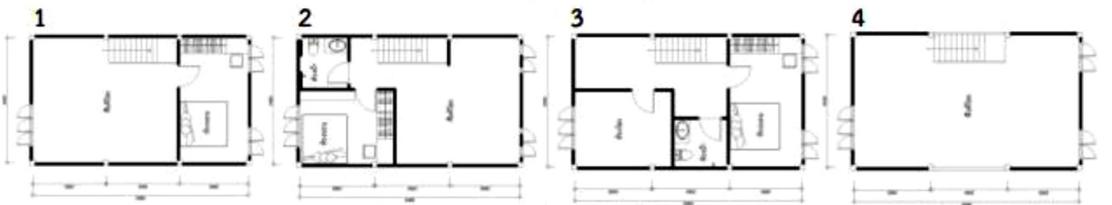
ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์พื้นที่เมื่อใช้งานปกติและพื้นที่เมื่อใช้งานที่ปรับเปลี่ยนของบ้านผู้มีรายได้น้อยจำนวน 8 หลัง

	พื้นที่ภายในบ้าน	พื้นที่เมื่อใช้งานปกติ		พื้นที่เมื่อใช้งานที่ปรับเปลี่ยน		หมายเหตุ	
		ขนาด (ตร.ม)	คิดเป็นร้อยละ	ขนาด (ตร.ม)	คิดเป็นร้อยละ		
บ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop)	กรณีศึกษาที่ 1	ห้องน้ำ	4	8 %	4	8 %	-
		ส่วนครัว	2	4 %	2	4 %	-
		ส่วนอื่น ๆ	2	4 %	2	4 %	-
		ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	3	6 %	3	6 %	-
		ส่วนประกอบอาชีพ	9	19 %	20	43 %	เพิ่มขึ้น 24 %
		พื้นที่ทางเดิน	28	59 %	17	35 %	ลดลง 24 %
	กรณีศึกษาที่ 2	ห้องน้ำ	4	9 %	4	9 %	-
		ส่วนครัว	6	14 %	6	14 %	-
		ส่วนอื่น ๆ	5	11 %	5	11 %	-
		ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	3	7 %	3	7 %	-
		ส่วนประกอบอาชีพ	7	16 %	12	27 %	เพิ่มขึ้น 11 %
		พื้นที่ทางเดิน	19	43 %	14	32 %	ลดลง 11 %
	กรณีศึกษาที่ 3	ห้องน้ำ	8	11 %	8	11 %	-
		ส่วนครัว	6	8 %	6	9 %	เพิ่มขึ้น 1 %
		ส่วนอื่น ๆ	18	25 %	18	26 %	เพิ่มขึ้น 1 %
		ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	5	7 %	5	7 %	-
ส่วนประกอบอาชีพ		4	5 %	13	14 %	เพิ่มขึ้น 9 %	
พื้นที่ทางเดิน		29	40 %	23	33 %	ลดลง 7 %	
กรณีศึกษาที่ 4	ห้องน้ำ	4	11 %	4	11 %	-	
	ส่วนครัว	5	14 %	5	14 %	-	
	ส่วนอื่น ๆ (เก็บของ)	10	28 %	10	28 %	-	
	ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	1	3 %	1	3 %	-	
	ส่วนประกอบอาชีพ	4	11 %	8	22 %	เพิ่มขึ้น 11 %	
	พื้นที่ทางเดิน	12	33 %	8	22 %	ลดลง 11 %	
บ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop)	กรณีศึกษาที่ 5	ห้องน้ำ	4	7 %	4	7 %	-
		ส่วนครัว	14	23 %	14	23 %	-
		ส่วนอื่น ๆ	7.5	12 %	3	5 %	-
		ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	3	5 %	3	5 %	-
		ส่วนประกอบอาชีพ	14	23 %	18.5	30 %	-
		พื้นที่ทางเดิน	18.5	30 %	18.5	30 %	-
	กรณีศึกษาที่ 6	ห้องน้ำ	4	11 %	4	11 %	-
		ส่วนครัว	7	19 %	7	19 %	-
		ส่วนอื่น ๆ	5	14 %	5	14 %	-
		ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	2	5 %	2	5 %	-
		ส่วนประกอบอาชีพ	6	16 %	12	32 %	เพิ่มขึ้น 16 %
		พื้นที่ทางเดิน	13	35 %	7	19 %	ลดลง 16 %
	กรณีศึกษาที่ 7	ห้องน้ำ	4	9 %	4	9 %	-
		ส่วนครัว	4	9 %	4	9 %	-
		ส่วนอื่น ๆ	8	18 %	8	18 %	-
		ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	3	7 %	3	7 %	-
ส่วนประกอบอาชีพ		3	7 %	15	34 %	เพิ่มขึ้น 27 %	
พื้นที่ทางเดิน		22	50 %	10	23 %	ลดลง 27 %	
กรณีศึกษาที่ 8	ห้องน้ำ	4	8 %	4	8 %	-	
	ส่วนครัว	13	27 %	7	14 %	ลดลง 13 %	
	ส่วนอื่น ๆ	4	8 %	4	8 %	-	
	ส่วนต้อนรับและพักผ่อน	3	8 %	3	8 %	-	
	ส่วนประกอบอาชีพ	3	6 %	17	35 %	เพิ่มขึ้น 29 %	
	พื้นที่ทางเดิน	21	43 %	13	27 %	ลดลง 16 %	

สรุปผลจากตารางที่ 2 พบว่าเมื่อทำการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานของบ้านผู้มีรายได้น้อย ผู้วิจัยได้พื้นที่คิดเป็นร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด เพื่อนำมาเป็นแนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับผู้มีรายได้น้อย ประกอบไปด้วย 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนห้องน้ำ ร้อยละ 8 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนครัว ร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนอื่นๆ (เช่น เก็บของ, ซักล้าง, ทานอาหาร, แต่งตัว, ทำงาน) ร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนต้อนรับและพักผ่อน ร้อยละ 6 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนประกอบอาชีพ ร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด และส่วนพื้นที่ทางเดิน ร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด จากพื้นที่ทั้ง 6 ส่วน ผู้วิจัยสามารถนำมาจัดทำเป็นแปลนต้นแบบ โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ แปลนต้นแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) และแปลนต้นแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) ได้ดังนี้

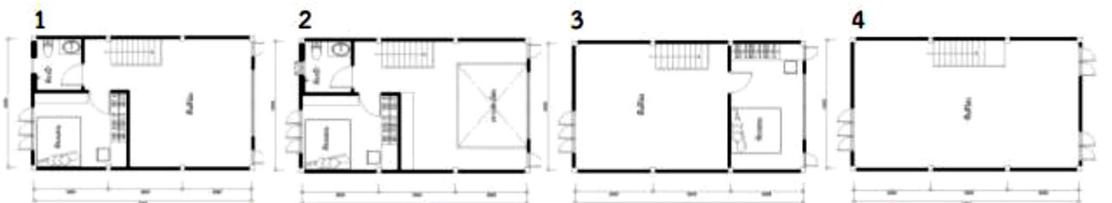
ภาพที่ 1 แปลนต้นแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) ชั้น 1
 (ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

ภาพที่ 2 แปลนต้นแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) ชั้น 2
 (ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

ภาพที่ 3 แปลนต้นแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) ชั้น 1
 (ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

ภาพที่ 4 แปลนต้นแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) ชั้น 2
 (ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

จากภาพแปลนต้นแบบของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) ชั้น 1 จากการสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยบ้านมั่นคงหรือบ้านผู้มีรายได้น้อย จำนวนทั้งหมด 8 หลัง รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 1 ซึ่งมีการจัดพื้นที่ส่วนทำงานและเก็บของ จัดไว้อยู่บริเวณส่วนด้านหน้าของตัวบ้าน ถัดมาจะเป็นพื้นที่ส่วนต้อนรับและพักผ่อนอยู่บริเวณส่วนกลางของบ้าน ใต้บันไดเป็นชั้นวางโทรทัศน์ มีประตูบานเพียงสามบานเลื่อนเปิดปิดได้ โขฟาสามารถปรับเป็นที่นอนและพับเก็บได้ ส่วนด้านหลังบ้านจัดเป็นส่วนครัวและส่วนทานอาหาร ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณหน้าห้องน้ำ และส่วนชั้น 2 รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 3 จากการสอบถามความคิดเห็นพบว่าบริเวณส่วนด้านหน้าของตัวบ้านกันเป็นส่วนห้องนอน ถัดมาบริเวณส่วนกลางของบ้านกันเป็นห้องน้ำ ชั้น 2 ส่วนบริเวณด้านหลังของบ้านกันผนังทำเป็นห้องโล่ง เพื่อให้สามารถปรับรูปแบบการใช้งานได้ในอนาคตตามความต้องการของผู้ใช้ ส่วนแปลนต้นแบบของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) ชั้น 1 จากการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีรายได้น้อยพบว่า รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 1 มีการจัดพื้นที่ส่วนขายของ จัดไว้อยู่บริเวณส่วนด้านหน้าของตัวบ้าน ชั้นวางสินค้าวางตามแนวยาวของตัวบ้าน ถัดมาจะเป็นพื้นที่ส่วนต้อนรับและพักผ่อนอยู่บริเวณส่วนกลางของบ้าน ใต้บันไดเป็นชั้นวางโทรทัศน์ โขฟาสามารถปรับเป็นที่นอนและพับเก็บได้ ส่วนด้านหลังบ้านจัดเป็นส่วนครัวและส่วนทานอาหาร โตะพับเก็บได้ ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณหน้าห้องน้ำ และชั้น 2 รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 2 บริเวณส่วนด้านหน้าของบ้านทำการเจาะพื้นที่ให้เกิดพื้นที่โล่งเชื่อมต่อกับพื้นที่ชั้น 1 กับพื้นที่ชั้น 2 แขนงโครงเหล็กถักด้านบน ทำให้สามารถแขวนสินค้าขายและรับส่งสินค้าลงไปชั้น 1 ได้ บริเวณส่วนกลางทำเป็นพื้นที่โล่งสำหรับเก็บของ ถัดมาบริเวณด้านหลังของตัวบ้านกันผนังเป็นส่วนของห้องนอน และมีห้องน้ำแยกออกมาด้านนอกติดกับห้องนอนชั้น 2 โดยสามารถนำมาวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้มีรายได้น้อยสามารถสรุปเป็นร้อยละได้ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจแปลนต้นแบบของบ้านผู้มีรายได้น้อย

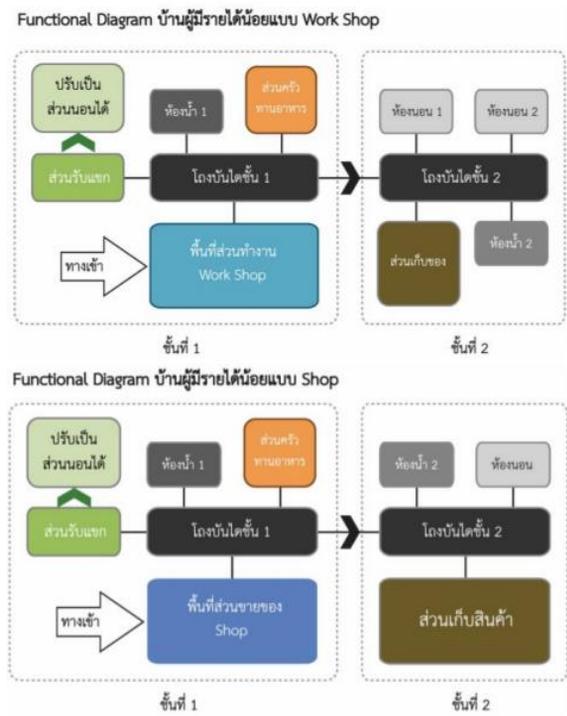
ต้นแบบแปลน	รูปแบบที่ 1 (ร้อยละ)	รูปแบบที่ 2 (ร้อยละ)	รูปแบบที่ 3 (ร้อยละ)	รูปแบบที่ 4 (ร้อยละ)
ต้นแบบแปลน Work Shop ชั้น 1	50	23.3	16.7	10
ต้นแบบแปลน Work Shop ชั้น 2	20	23.3	46.7	10
ต้นแบบแปลน Shop ชั้น 1	43.3	23.3	13.3	20
ต้นแบบแปลน Shop ชั้น 2	23.3	53.3	16.7	6.7

ผลการวิเคราะห์

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย รูปแบบอาคารบ้านแถว 2 ชั้น จากการวิเคราะห์งานวิจัยพบว่า พื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) เป็นรูปแบบของบ้านที่ผู้อยู่อาศัยมีพฤติกรรมการใช้งานร่วมกับการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพภายในบ้าน โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านในการประกอบอาชีพของตัวเองร่วมกับฟังก์ชันอื่นๆ ในเวลาที่ต่างกัน โดยจะมีพื้นที่สำหรับจัดวางอุปกรณ์หรือเครื่องจักรที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพภายในบ้าน ซึ่งพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านจะมีการใช้พื้นที่ส่วนพักอาศัยกับพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพพร้อมกันหรือซ้อนทับกันในช่วงเวลา ซึ่งบริเวณที่มีการใช้พื้นที่ร่วมกันหรือซ้อนทับกันนั้นส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณส่วนกลางของบ้าน ลักษณะการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านส่วนใหญ่จะจัดแบบอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านจะชิดฝาผนังบ้านสองด้าน โดยเว้นพื้นที่ว่างตรง

กลางบ้านเพื่อใช้เป็นพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานได้ตามรูปแบบพฤติกรรมการใช้งานของเจ้าของบ้าน ส่วนพื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) เป็นรูปแบบของบ้านที่ผู้อยู่อาศัยมีพฤติกรรมการใช้งาน ร่วมกับการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพค้าขายภายในบ้าน โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านในการประกอบอาชีพ ค้าขายร่วมกับฟังก์ชันอื่นๆ เช่นกัน โดยจะมีพื้นที่สำหรับจัดวางชั้นขายของ ซึ่งพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านจะมีการใช้ พื้นที่ส่วนพักอาศัยกับพื้นที่ส่วนร้านค้าขายของค่อนข้างแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่ส่วนร้านค้าจะอยู่บริเวณ ด้านหน้าของตัวบ้าน เพื่อเป็นการโชว์สินค้าและให้คนที่เดินผ่านไปมาสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน และลักษณะ การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ส่วนพักอาศัยภายในบ้านจะเป็นการจัดวางแบบตายตัว แต่เฟอร์นิเจอร์ในส่วนของร้านค้าสามารถ ปรับขยับได้ตามความต้องการเมื่อเปิดปิดร้านค้านั่นเอง

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและสร้างแนวทางการออกแบบการใช้พื้นที่ส่วนกลางภายใน บ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย และจากการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยนำมาสรุปผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของฟังก์ชันไดอะแกรม ตามภาพที่ 5 และเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ง่ายต่อการปรับปรุงพื้นที่และเป็นแนวทางเบื้องต้นในการออกแบบพื้นที่ ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อยตามภาพที่ 6 และภาพที่ 7 ดังนี้

ภาพที่ 5 ฟังก์ชันไดอะแกรม บ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) และแบบช็อป (Shop)
 (ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

แปลนชั้น 1

แปลนชั้น 2

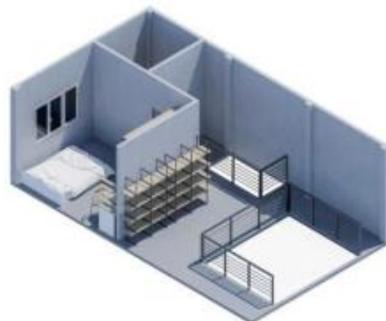
ภาพที่ 6 แปลนพื้นและภาพ Isometric ภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop)
(ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

แปลนชั้น 1

แปลนชั้น 2

ภาพที่ 7 แปลนพื้นและภาพ Isometric ภายในบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop)
(ที่มา : วรุตน์ วีระศิลป์, ผู้เขียน)

การอภิปรายผล

แนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อยสามารถอภิปรายผลและสรุปรูปแบบของพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านของผู้มีรายได้น้อยเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. พื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) เป็นรูปแบบของบ้านที่ผู้อยู่อาศัยมีพฤติกรรมการใช้งานร่วมกับการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพภายในบ้าน โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านในการประกอบอาชีพของตัวเองร่วมกับฟังก์ชันอื่นๆ ในเวลาที่ต่างกัน

2. พื้นที่ส่วนกลางของบ้านผู้มีรายได้น้อยแบบช็อป (Shop) เป็นรูปแบบของบ้านที่ผู้อยู่อาศัยมีพฤติกรรมการใช้งานร่วมกับการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพค้าขายภายในบ้าน โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านในการประกอบอาชีพค้าขาย โดยจะมีพื้นที่สำหรับจัดวางชั้นขายของ ที่ส่วนกลางบ้านแยกออกจากส่วนพักอาศัยอย่างชัดเจน ซึ่งต่างจากแบบเวิร์คช็อป (Work Shop) ที่ส่วนกลางบ้านใช้ในการประกอบอาชีพร่วมกับฟังก์ชันอื่นในเวลาที่ต่างกัน แต่รูปแบบนี้จะไม่มีการใช้ส่วนกลางภายในบ้านร่วมกับฟังก์ชันอื่นเลย

นอกจากรูปแบบของพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านของผู้มีรายได้น้อยจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบแล้วงานวิจัยนี้ยังสรุปได้ว่า การออกแบบบ้านของผู้มีรายได้น้อยจะต้องมีสัดส่วนพื้นที่คิดเป็นร้อยละของพื้นที่ทั้งหมดประกอบไปด้วย 6 ส่วน ได้แก่

- 1) ส่วนห้องน้ำ ร้อยละ 8 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 2) ส่วนครัว ร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 3) ส่วนอื่นๆ (เก็บของ, ซักล้าง, ทานอาหาร, แต่งตัว, ทำงาน) ร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 4) ส่วนต้อนรับและพักผ่อน ร้อยละ 6 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 5) ส่วนประกอบอาชีพ ร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 6) ส่วนพื้นที่ทางเดิน ร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารูปแบบของพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านของผู้มีรายได้น้อยทั้ง 2 รูปแบบจะมีลักษณะการใช้งานที่มีความแตกต่างกัน แต่สามารถนำสัดส่วนพื้นที่คิดเป็นร้อยละมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบได้เหมือนกัน เนื่องด้วยทั้ง 2 รูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบและวางแผนกับกระบวนการทางพฤติกรรม ซึ่งกิจกรรมมนุษย์ย่อมเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมกายภาพและสภาพแวดล้อมกายภาพมีส่วนในการส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานออกแบบและวางแผน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบสภาพแวดล้อมกายภาพจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพฤติกรรมมนุษย์ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ ความพึงพอใจทางกายภาพของสภาพแวดล้อมกับที่อยู่อาศัยตลอดจนถึงส่งผลต่อความพึงพอใจในที่อยู่อาศัย พฤติกรรมการอยู่อาศัยและความต้องการทางกายภาพ การออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเป็นการกำหนดขนาดและระยะห่างต่างๆ ของสิ่งทีออกแบบขนาดและระยะห่างนั้นนอกจากจะมีความสัมพันธ์กันทางกายภาพหรือตามความจำเป็นทางโครงสร้างแล้ว จะต้องสัมพันธ์กับความสะดวกสบายในการใช้สอยของมนุษย์และที่เว้นว่างส่วนบุคคลอีกด้วย เพื่อการคงไว้ซึ่งภาวะเป็นส่วนตัวของบุคคลหรือกลุ่ม (วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, 2525, น. 26-28)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า

1) ถึงแม้จะมีการศึกษาและนำเสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อยแล้วก็ตาม รูปแบบของแปลนต้นแบบที่นำเสนอทั้ง 2 แบบข้างต้น สู้สุดท้ายแล้วอาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยและความต้องการทางกายภาพเมื่อใช้งานพื้นที่ไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่งจะเกิดความเคยชินหรือความสะดวกในการใช้พื้นที่ ดังนั้นอาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามลักษณะอาชีพของผู้อยู่อาศัยนั้นๆ ตามความเคยชินหรือความสะดวกในการใช้พื้นที่นั่นเอง

2) การนำเสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อยในการวิจัยครั้งถัดไป หรือผู้ที่มีความสนใจวิจัยในเนื้อหาใกล้เคียงหัวข้อนี้ อาจจะต้องนำเสนอรูปแบบแนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อยตามอาชีพนั้นๆ ซึ่งอาจจะมีได้หลายรูปแบบ และเสนอแนะให้ใช้วิธีการศึกษาโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มากกว่าการสัมภาษณ์ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางภายในบ้านสำหรับบ้านผู้มีรายได้น้อย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก ทู่นักสร้างสรรค์รุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปี 2562

เอกสารอ้างอิง

คู่มือบ้านมั่นคงฉบับชาวบ้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2562, จาก https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/คู่มือบ้านมั่นคงฉบับชาวบ้าน_ปรับปรุงใหม่.pdf

รายงานโครงการวิจัยการประเมินผลโครงการบ้านมั่นคง เรื่อง คนจนเมือง การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และทัศนคติที่มีต่อตนเองและสังคม. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2562, จาก <http://www.codi.or.th/baanmankong>

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2526). *พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรุตน์ วีระศิลป์. (2555). *แนวทางการจัดพื้นที่ภายในบ้านมั่นคงสำหรับผู้ประกอบอาชีพภายในบ้าน กรณีศึกษาชุมชนศิรินทร์และเพื่อน*. ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Becker, M.H. (1977). *The Health Belief Model and Prediction of dietary Compliance: A field Experiment*. Journal of Health and Social Behavior; Academic Article no.4 : 348-366.

